

ΣΠΥΡΟΥ ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ - ΑΜΑΝΤΕΟΥΣ ΜΟΤΣΑΡΤ

Διακόσια χρόνια συμπληρώνονται στις 27 αὐτοῦ τοῦ μηνός, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ γεννήθηκε, ἡ πιὸ μεγάλη, μετὰ τὸ Μπάχ, καὶ μαζὶ ἡ πιὸ καταπληκτικὴ μεγαλοφυΐα, ποὺ παρούσασε ὡς σήμερα ἡ μουσικὴ : Ὁ Ἰωάννης—Χρυσόστομος—Βόλφγκανγκ—Αμαντέους Μότσαρτ.

Ἡ φύση, ποὺ συνήθως τῆς ἀρκεῖ ἡ χρονικὴ περίοδος μιᾶς γενεᾶς γιὰ νὰ δημιουργήσῃ, χωρὶς καμιά προετοιμασία καταλλήλων συνθηκῶν, ἕνα μεγάλο ποιητὴ, ζωγράφου, ρήτορα ἢ φιλόσοφου, σπάνια μπορεῖ, στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, νὰ δημιουργήσῃ ἕτοι εὐκολα μιὰ μουσικὴ μεγαλοφυΐα. Ἐνας, ἀπαράβατος σχεδόν, φυσικὸς νόμος ἀπαιτεῖ μιὰ προετοιμασία τοῦ περιβάλλοντος μέσα στὸ ὅποιο θὰ γεννηθοῦν καὶ θ' ἀναπτυχθοῦν οἱ τόσο σπάνιοι ἄλλωστε, μεγαλοφυεῖς μουσικοὶ. Σὺμφωνα μ' αὐτὸ τὸ νόμο πρέπει οἱ γονεῖς τῶν ἢ ἄλλοι πρόγονοι τῶν νὰ ἦσαν μουσικοὶ ἢ τουλάχιστον στὸ περιβάλλον ὅπου γεννιοῦνται καὶ μεγαλώνουν νὰ καλλιεργεῖται ἡ μουσικὴ. Ἐστὼ καὶ ἀπὸ ἀπλούς μὰ ἐνθερμούς ζηλωτῆς τῆς ἐρασιτέχνης. Καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πειστικὰ κι ὀπότερα μαζὶ παραδείγματα ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὴν ὑπαρξὴ αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ νόμου εἶναι ἡ γέννηση καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Μότσαρτ.

Τὸ θαυμαστό αὐτὸ παιδί, γιὰτὶ ὁ Μότσαρτ ἔμεινε στὴν πραγματικότητα ὡς τὴν τελευταία του στιγμή, ἕνα ἀξιαγάπητο, ἀνοητόκαρδο, ζωηρὸ καὶ εὐαίσθητο μαζὶ παιδί, γεννήθηκε στις 27 Ἰανουαρίου τοῦ 1756 στὴν ὁμορφὴ καὶ γραφικὴ αὐστριακὴ πόλη τοῦ Σάλτμποουργκ, ποὺ τότε ἦταν πρωτεύουσα καὶ ἔδρα ἐνὸς ἐκκλησιαστικοῦ πριγκιπάτου.

Ὁ πατέρας τοῦ Λεοπόλδος Μότσαρτ, βαβαρικῆς

καταγωγῆς, ἦταν ἐξαιρετὸς βιολονίστας καὶ παιδαγωγὸς καὶ κατεῖχε τέλεια τὴν τέχνη τῆς συνθέσεως. Ἐκτιμώντας αὐτὰ του τὰ προσόντα, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σάλτμποουργκ τὸν εἶχε προσλάβει στὸ παρέκκλησιο τῆς Αἰλῆς του καὶ γρήγορα τὸν προήγαγε σὲ ὑποευ-

θυνητῆς μουσικῆς τῆς αἰλῆς του. Ἐτοῖ αὐτὸς ὁ ἀξίος μουσικὸς ἤπρε μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ σημαντικὲς θέσεις τοῦ πριγκιπάτου τοῦ Σάλτμποουργκ, περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰώνου. Μὲ μεγάλῃ του λοιπὸν κατάπληξη καὶ βαθεῖα συγκίνηση, ὁ εὐτυχισμένος αὐτὸς πατέρας διαπίστωσε πὼς ὁ γιὸς του, ποὺ ἦταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τριῶν μόλις ἐτῶν, ἀρχισε νὰ δειχνε καταπληκτικὲς γιὰ τὴν ἡλικία του μουσικὲς ἱκανότητες. Καὶ τότε ἤπρε τὴ μεγάλη ἀπόφαση ν' ἀφοσιωθῆ ἀποκλειστικὰ στὴ μουσικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ μικροῦ Βόλφγκανγκ καὶ τῆς κατὰ τέσσερα χρόνια μεγαλοτέρας του ἀδελφῆς Νάνερλ, ποὺ ἦταν ἐπίσης προικισμένη μὲ ἀξίολογα μουσικὰ χαρίσματα πιανίστας.

Σὲ ἡλικία ἕξι ἐτῶν ὁ μικροῦλης Βόλφγκανγκ, συνοδευόμενος πάντα

ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἀρχίζει τίς καλλιτεχνικὲς του περιουδεῖς στὶς διάφορες εὐρωπαϊκὲς μεγαλοπόλεις, ὅπου δίνει κοντσέρτα ποὺ προκαλοῦν τέτοια κατάπληξη στοὺς μουσικοὺς καὶ φιλόμουςους κύκλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γιὰ τὴν πρώτῃ ὀριμότητα τοῦ μικροσκοπικοῦ δεξιόταχου, ὥστε ἀποκαλοῦν τὸ Μότσαρτ «παιδί θαύμα». Στὰ 1782 κάνει τὴν πρώτη ἐπίσημη ἐμφάνισή του σὰν πιανίστας, στὶς Αἰλῆς τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βιέννης, ὅπου ἀποθῶνεται κυριολεκτικὰ. Ὑστερα συνεχίζει τὰ ταξίδια του στὴ Νότια καὶ στὴ Δυτικὴ Γερμανία, στὸ Βέλγιο, στὸ Παρίσι, στὸ

Λονδίνο, στην Όλλανδία, στην Έλβετία και επιστρέφει πάλι στη Βιέννη, όπου μένει δυο χρόνια (1767-1768). Μετά απ' αυτή την έπαικτη περίοδο του, ο Μότσαρτ επιστρέφει στο πατρικό του σπίτι στο Σάλτσμπουργκ, όπου μένει ως το 1770, για να ξεκουραστεί από τους κόπους των τόσο επίπονων ταξιδιών του και να συνεχίσει τις σπουδές του, πάντα κάτω από την αστήρη και φωτισμένη μαζή καθοδήγηση του πατέρα του. Ός τότε είχε ήδη συνθέσει μερικά σονάτες για πιάνο και βιολί, μία συμφωνία, ένα ορατόριο, μία μικρή μυθολογική όπερα σε λατινικό κείμενο, μία Ιταλική όπερα μπόφα, μία μικρή γερμανική μουσική κωμωδία, λειτουργίες και ντρεβερνιάγια για μουσική δωμάτιο. Ήταν τότε μόλις δεκαεπτά χρονών. Από το 1770 έως το 1772 ο νεαρός Βόλφγκανγκ κάνει τρία ταξίδια στην Ιταλία, όπου γίνεται δεχτός μ' εξαιρετικό ενθουσιασμό. Στο Μιλάνο του παραγγέλλουν να συνθέσει μία σοβαρή όπερα με τίτλο «Μιθριδάτης, βασιλιάς του Πόντου» (1770), μία μεγάλη σκηνική οπερέντα «Ο Ασκάνιο στην Άλμπα» (1771) και την όπερα «Λούκιος Σύλλας». Από την Πάδουα του αναθέτουν να γράψει ένα ορατόριο «Η άπελευθερωμένη Μπετούλια» (1772), η φιλαρμονική «Ακαδημία της Μπλόνιας, ένα από τα πιο σοβαρά μουσικά ιδρύματα της Ιταλίας, αφού τον υπέβαλε σε αδοτήρατη εξέταση στο κοντραπούντο, τον δέχεται σαν ταχτικό μέλος της και ο πάπας Κλήμης ο 14ος του άπονείμει, στη Ρώμη, το παράσημο του Χρυσού Σπιρουνοίου, κάνοντας το μικρό Μότσαρτ Ιππότη, Ισότημο με το μεγάλο Γερμανό συνάδελφό του Γκλόουκ.

Στό μεταξύ, από το 1772, ένας καινούριος πρίγκιπας—άρχιεπίσκοπος είχε ανέβει στην άρχιεπισκοπική έδρα του Σάλτσμπουργκ, ο κόμης Κολορέντο, κι είχε επιβάλει στην περιοχή που όριζε ένα καθιστός πολύ πιο αδοτήρο από το καθιστός του προκάτοχου του. Ο Κολορέντο προτιμούσε την Ιταλική μουσική από κάθε άλλη·γι' αυτό παράγγειλε στο Μότσαρτ να γράφει και τη θρησκευτική και την κοσμική μουσική που προοριζόταν για την αλή του, σε Ιταλικό στυλ. Στά 1775 η Αύλη του Μονάχου, θυμήθηκε αυτό το «παιδί θαύμα» και του παράγγειλε να γράψει την όπερα μπόφα «Η ψευτοπεριβολάριασα». Μία καινούρια ώριμότητα Ιταλική όπερα του, που παίχτηκε στο Σάλτσμπουργκ «Ο βασιλιάς τοσπάνης», δυο λειτουργίες, πέντε κονσέρτα για βιολί και όρχηστρα, τέσσερα κονσέρτα για πιάνο και όρχηστρα και ένας μεγάλος άριθμός ντρεβερνιάγια του δείχνουν την ύπεροχη άδνηση της μεγαλοφυίας του Μότσαρτ.

Μά η καθιστική ζωή δεν ταίριαζε στο χαρακτήρα του είκοσάχρονου Βόλφγκανγκ, που από μικρό παιδάκι είχε συνηθίσει στά συχνά ταξίδια και στην έπαφή του με τά μεγάλα εύρωσικά ρεύματα της όργανικής μουσικής και της όπερας. Γι' αυτό παρατήθηκε από τη θέση που κατείχε στη μουσική της άρχιεπισκοπικής αόλης κι άρχισε πάλι τά τόσο άγαπητά του ταξίδια, συνοδευόμενος αυτήν τη φορά από τη μητέρα του.

Τόν Οκτώβρη του 1777 πήγε στο Μάνχαϊμ, όπου έμεινε πολύν καιρό κι όπου γνώρισε την πρώτη του μεγάλη αισθηματική συγκίνηση στό άντίκρουσμα της όμορφης Άλοΐσις Βέμπερ, εαδέλφης του συνθέτη τών «Φράϊστς». Μά οι περιστάσεις κι οι άντηρήσεις τών γονέων του Βόλφγκανγκ κατάφεραν να πείσουν τό νεαρό έρωτευμένο να παρατηρή από τά δνείρα που έπλαθε για την ένωσή του με την άγαπημένη του.

Ο πατέρας του μάλιστα του έγραψε τότε, σ' αδοτή-

ρό ύφος: «Πήγαινε άμέσως χωρίς άργυπορία στό Παρίσι—*Auf Caesar auf nihil!*!» Αότην τη φορά όμως στό Παρίσι τόν περίμενε ή πιο μεγάλη άπογοήτευση· οι Παρισιάνοι μουσικοί δέν άντίκρουζαν τόπο τό Μότσαρτ σαν «παιδί θαύμα», αλλά σαν ένα νεαρό μά έπικίνδυνο άντίπαλο. «Έπειτα, την έποχή εκείνη, τό μουσικό Παρίσι βρισκόταν άναστατωμένο από τόν έμφύλιό καλλιτεχνικό πόλεμο που διεξαγόταν μεταξύ τών όπαδών του Γκλόουκ και τών όπαδών του Πιτσίνι· κι ο πόλεμος αυτός άποσχόλοτο τόσο πολύ την προοχή τών μουσικών και τών φιλομούσων, ώστε ό έρχομός του Μότσαρτ πέρασε σχεδόν άπαράτηρος. Τό μόνο που κατάφερε με πολλούς κόπους ο νεαρός Βόλφγκανγκ ήταν να τό άνατεθή ή σύνθεση της μουσικής ενός μικρού μπαλέτου που είχε τίτλο «Τά μικρά τίποτες». Η συμφωνία του σε ρέ, οι μεγάλες σονάτες του για πιάνο, τό γοητευτικότατο Κονσέρτο του για φλάουτο και όργανο κι οι δυο σονάτες του για βιολί, που συνθέσε κατά τό διάστημα της διαμονής του στη γαλλική πρωτεύουσα, παρουσιάζουν τό άριστοτεχνικό κράμα πού πέτυχε, ο Μότσαρτ, ένώνοντας πέρτερον ή άποκλειστικά προσωπική του έμπνευση, με τό γαλλικό στυλ και με τό στυλ της οχολής του Μάνχαϊμ.

Μά ή πιο μεγάλη πίκρα που τόν πότισε αότη ή δεύτερη παραμονή του στό Παρίσι ήταν ο θάνατος της πολυαγαπημένης του μητέρας, που άρρώσθηκε έκει από τυφοειδή πυρετό. Αότός ο θάνατος άνοιξε βαθειά πληγή στην τρυφερή καρδιά του φτωχού Βόλφγκανγκ και τόν κλίονε για καιρό τό ήηικό του.

Στίς άρχές του 1779, γύρισε στό Σάλτσμπουργκ, όπου ένομπηκε στην ύπηρεσία του άρχιεπισκόπου ως την άνοιξη του 1781, παίρνοντας τη θέση του όργανίστα στη Μητρόπολη του Σάλτσμπουργκ και στην άρχιεπισκοπική Αύλη. Οι λειτουργίες κι οι συμφωνίες που έγραφε τότε, οι οπερέντες και τά διάφορα έργα μουσικής δωματίου καθώς κι ή ώραιά σοβαρή του όπερα «Ϊδομενός» (1781) που παίχτηκε με μεγάλη έπιτυχία στό Μόναχο, δείχνουν σ' όλο τους τό μεγαλείο τη δημιουργική δύναμη και την τέλεια τεχνική του Μότσαρτ.

Δυστυχώς ή αξία αότου του μεγάλου καλλιτέχνη δέν έμπόδιζε τό σκληρό και καθόφυο άρχιεπισκοπο από τό να τόν μεταχειρίζεται σαν ύπηρετή, να τόν άπειθώνει λόγια προσβλητικά και στό τέλος να διατάξει τόν άρχιθαλαμηπόλο του να τόν διώξει από την Αύλη του δινόντας του μία κλωστιά παρουσία όλου του όπρετικού προσωπικού.

Βαθειά πηλωμένος απ' αότάν τόν έοχατο έξευτελισμό, ο πέρφαναος κι εαίοισθητος Μότσαρτ και διψώντας για ή ευτερία πού ένωθε πώς δικαιούται να χαιρείται κάθε καλλιτέχνη που ποθεί να δημιουργεί σύμφωνα με την έμπνευσή του κι όχι κατόπιν διαταγής, έγκαταστάθηκε στη Βιέννη, όπου παντρεύτηκε, τόν Αύγουστο του 1782, παρά τη θέλησή του πατέρα του, την Κωνσταντία Βέμπερ, αδελφή της Άλοΐσις που είχε άγαπήσει άλλοτε. Κι έτσι, γεμάτος ένθουσιασμό και δνείρα άρχισε την τελευταία δεκαετία που τόν έμελλε να ζήσει. Ήταν τότε μόλις 26 χρονών. . .

Η αδοτήρακή πρωτεύουσα, που από αίνωνε πριν ήταν ένα λαμπρό κέντρο άνώτερης μουσικής καλλιέργειας, δέχτηκε στην άρχή τό μεγαλοφυή συνθέτη του Σάλτσμπουργκ με πολύ ένθαρυντικό τρόπο. Γεμάτος σιγουριά κι έμπιστοσύνη για τό μέλλον, ο Μότσαρτ έγραφε στόν πατέρα του: «Η ειδικότητά μου (σαν πιανίστα) είναι πολύ της μόδας έδώ, ώστε να μπορώ να

«σταθός» έδω είναι πραγματικά ή χώρα του πάνου Ι. θ' άποκτήσω δόξα και χρήματα». Το Φεβρουάριο του 1782 έγραψε στην άδελφή του : «Ξυπνώ από τις έξη το πρωί, μ' έτι καιρός κι έν κάνει' πρώτα μου κατασάρω. νουν τά μαλλιά, και στις έπτά είμαι ντυμένος έντελώς. Τότε κάθουμαι και συνθέτω ως τις έννέα. . . Έχω τη συνήθεια να συνθέτω ακόμη λίγο πριν πάω να κοιμηθώ. . . και τότε μένω συχνά άργά, γράφοντας ως τη μία το πρωί. . . ύστερα. . . ξαναξυπνώ στις έξη το πρωί». Τόν Ιούλιο του 1782, ή όπερά του «Η άπαγωγή από τή σαράϊ», που είναι τό πρώτο από τ' άθάνατα άριστουργήματα του Μότσαρτ, κι ύστερα, ως τό 1785, τή έξη κουαρτέτα του για έγχοδα, άφιερωμένα στον Ίω-

χται ή θαυμαστή τέχνη του Μότσαρτ να σχεδιάζει και να χρωματίζει έντονα και πιστικά ζωντανούς τύπους και χαρακτήρες κι όχι συμβατικά πρόσωπα κι άφηρημένες μορφές. Παρ' όλο πού ή άυστριακή πρωτεύουσα τή δέχτηκε μέ μεγάλο ένθουσιασμό, ή όπερα αύτή δέ σημείωσε μεγάλο όρθιό παραστάσεων. Κατέβηκε γρήγορα από τό ρεπερτόριο τής Όπερας και δέν έξαναπαίχτηκε στή Βιέννη παρά ύστερα από δύο χρόνια.

Μά οι έπιτυχίες του Μότσαρτ και οι πολυάριθμες συναυλίες πού έδωσε στή Βιέννη, επί πέντε συνεχής χρόνια και πού τόσο πολύ εκτιμήθηκαν από τό φιλόμουσο κοινό, δέν έμπόδισαν τή φτώχεια να έγκατασταθεί μόνιμα στό σπτικό του. Έπί πλέον ή ύπερκόπωση κι ή κατάπτωση των σωματικών του δυνάμεων πού τά πρώτα τέσσα συμπτώματα παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά άπειλητικά στό 1733, έπρεπε να καταπολεμηθούν

σήμερα (μέ τόν ό-ποιο έχε συνδεθί με μία φιλία τό-σο ελκρικρινή όσο και συγκινητική), ή μεγάλη του Λειτουργία σε ντό έλάσσονε, πού έμεινε δυστυχώς άτέλειωτη, οι σερενάτες του και προπάντων τά δεκατέσσερα μεγάλα κοντοέρτα του, για ό πάλνο έπί-ναϊ ο ύπερ-χοι καρ-ποι αύτης τής καταπλη-χτικής δημι-ουργικής του Ικανότητας. Στά έργα αύτά πρέπει να προσθέσουμε ακόμη τήν τόσο συγκινητική πένθιμη φρα-μασονική μουσική του και τό άριστουργηματικό ληντ του «Η Βιολέτα», γραμμένο πάνω σε στίχους του Γκαίτε, πραγματικός πρόάγγελος του ληντ του Σοΰμπερτ. . .

Στήν άρχή του 1785 ό Λεοπόλδος Μότσαρτ, άποφα-σίζει να ξεθωμάσει με τό γιό του, (ως τότε δέν του είχε συγχάρησει ακόμη τό ότι παντρεύτηκε χωρίς τή συγκα-τάθεση του) και, σαν έπισημότατη τής συγγνώμης του, πηγαίνει στή Βιέννη και επισκέπτεται, για πρώτη φορά, τό νεαρό ζευγάρι: τότε ήταν τό Ίωσηφ Χάυντν τόν συνάντησε και πού ειπε : «Σας δηλώνω μπροστά στό Θεό και στην τιμή μου, πως θεωρώ τό γιό σας σαν τό μεγαλύτερο άπ' όλους τούς συνθέτες πού γνωρίζω προ-σωπικά ή έξ άκοής. . .»

Τήν πρωτομαγιά του 1786 παρουσίασε για πρώτη φορά τή θαυμάσια όπερα του «Οι γάμοι του Φίγκαρο» με λιμπρέτο γραμμένο Ιταλικά από τόν άββά Νταπόν-τε μέ διασκευάσει, γι' αυτόν τό σκοπό, τήν όμώνυμη κωμωδία του Μπαρταστ. Στήν όπερα αύτή αναδεί-

«Η οικογένεια Μότσαρτ, Στή φωτογραφία τού τέχνη κι ή μητέρα του

Βιέννη δέν του χάρισε τήν έπιτυχία πού δίκαια περιμενε ό συνθέτης, ή Πράγα, ή πρωτεύουσα του βασιλείου τής Βοημίας και τό Τσεχικό ένθουσι, έ-χε γοητευτεί κυριολεκτικά με τήν τέχνη του. Οι έπι-τυχίες του «Η άρπαγή από τό σεράϊ» και κυρίως «Οι γάμοι του Φίγκαρο» έγιναν δεχτές εκεί με μεγάλο ένθουσιασμό. Κι άμέσως ή Όπερα του παράγγειλε να γράψει ένα καινούργιο έργο, άποκλειστικά γι' αύτή. Και τότε ό Μότσαρτ έγραψε τό άνυπέρβλητο άριστούργημά του «Ντόν Ζουάν», «Χαρούμενο δράμα», όπως τό άποκαλεί ό Ίδιος, πού άπ' τή μία μεριά μεθετε κυριο-λεκτικά τόν άριστό με τό εύθυμο και κωμικό ύφος του κι από τήν άλλη τόν συγκινεί με τό τραγικό του μεγαλείο. Η όπερα αύτή πρωτοπαίχτηκε στις 29 Όκτω-βρίου του 1787. Τήν ίδια χρονιά πέθανε ό Λεοπόλδος Μότσαρτ: κι ένας νεαρός μουσικός από τή Μπόν, ό Λουδοβίκος βάν Μπετόβεν παρουσιάστηκε με Μότσαρτ, παρακάλεώντας τον να δέχνη του τό μαθητή του. . .

Στά 1788, οι τέσσερα τελευταίες συμφωνίες του (σε ρέ, μι ύφεση, σόλ, έλάσσονα και ντό), τό κουνιέντα

μέ γιατρικά και διαίτα πολυέσθη, πού έπιβά-ρυνε τήν ήδη κακή οικονομική κατά-σταση του Μότσαρτ, πού ή οικο-γένεια του, όλο και μεγα-λότανε (ως τά 1791 εί-χε άποκτή-σει έξη παι-διά), χωρίς να λογαριά-σουμε και τή κλονι-σμένη ύγεια τής γυναί-κας του, πού άπαι-τούσε πολυδαπανη-θεραπεία.

Μά έν ή Βιέννη δέν του χάρισε τήν έπιτυχία πού δίκαια περιμενε ό συνθέτης, ή Πράγα, ή πρωτεύουσα του βασιλείου τής Βοημίας και τό Τσεχικό ένθουσι, έ-χε γοητευτεί κυριολεκτικά με τήν τέχνη του. Οι έπι-τυχίες του «Η άρπαγή από τό σεράϊ» και κυρίως «Οι γάμοι του Φίγκαρο» έγιναν δεχτές εκεί με μεγάλο ένθουσιασμό. Κι άμέσως ή Όπερα του παράγγειλε να γράψει ένα καινούργιο έργο, άποκλειστικά γι' αύτή. Και τότε ό Μότσαρτ έγραψε τό άνυπέρβλητο άριστούργημά του «Ντόν Ζουάν», «Χαρούμενο δράμα», όπως τό άποκαλεί ό Ίδιος, πού άπ' τή μία μεριά μεθετε κυριο-λεκτικά τόν άριστό με τό εύθυμο και κωμικό ύφος του κι από τήν άλλη τόν συγκινεί με τό τραγικό του μεγαλείο. Η όπερα αύτή πρωτοπαίχτηκε στις 29 Όκτω-βρίου του 1787. Τήν ίδια χρονιά πέθανε ό Λεοπόλδος Μότσαρτ: κι ένας νεαρός μουσικός από τή Μπόν, ό Λουδοβίκος βάν Μπετόβεν παρουσιάστηκε με Μότσαρτ, παρακάλεώντας τον να δέχνη του τό μαθητή του. . .

του για έγχορδα, τὰ τρίο του μὲ πιάνο καὶ τὸ Ροντό σὲ λά ελάσσονα γιὰ πιάνο δείχνουν πὼς ἡ τέχνη τοῦ Μότσαρτ, στὸν τομέα τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς εἶναι ἐφάμιλλη μὲ τὴν τέχνη τοῦ στῆ δραματικῆς μουσικῆς.

Τὸν ἄπομένο χρόνο, ὁ Μότσαρτ ξαναπῆρε τὸ δρόμο γιὰ τὴ Γερμανία μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θάβρισκε ἐκεῖ καλύτερη τύχη. Ἡ Πράγα, ἡ Δρέσδη, ἡ Λιψία, τὸ Βερολίνο καὶ ἡ Φρανκφούρτη εἶναι οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ του. Μὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἐντελῶς ἀσημαντό: κανένα ἀξιόλογο χρωματικὸ κέρδος, καμιά προσφορά ἐργασίας δὲν τοῦ παρουσιάστηκε. Ἔτσι ἀναγκάστηκε νὰ ἐπιστρέφει, στὰ τέλη τοῦ 1790, στὴ Βιέννη, ἀρρωστος καὶ κατεστραμμένος οικονομικῶς. Κι ὁμῶς ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ἐξακολουθοῦσε νὰ χαρίζει στὴν ἀνθρωπότητα τὶς πιὸ ὑπέροχες δημιουργίες τῆς. Τὰ κουαρτέτα ἐγχορδῶν, ἡ κωμικὴ τὸ ὄπερα «Ἔτσι κάνουν ὄλες», τὸ πιὸ πνευματικὸ καὶ γοητευτικὸ ἔργο τοῦ εἰδους αὐτοῦ, τὸ γλυκώτατο Κουιντέτο του μὲ κλαρινέτο, τὸ θαυμάσιο κοντοῦρτο του γιὰ κλαρινέτο, τὸ ὑποβλητικώτατο «Ave verum», ἡ «εὐκολὴ» σονάτα του γιὰ πιάνο, δὲν εἶναι παρὰ μερικά παραδείγματα τῆς καταπληκτικῆς του μουσικῆς παραγωγῆς, στὸ ἔτος 1791. Τὸ Σεπτέμβριο τῆς ἴδιας χρονιᾶς, ἡ ὄπερά του «Ἡ Μαγικὴ φλογέρα», αὐτὸ τὸ θαυμάσιο κρᾶμα, τρυφερότητας, σοφίας, καλωσύνης καὶ κωμικοῦ, σὲ ἀπλοῖκό καὶ λαϊκὸ ὄφος καὶ παράλληλα ἡ σοβαρὴ ὄπερά του «Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Τίτου» ποῦ τὴν ἔγραψε ἐπίσης γιὰ τὴν Πράγα, συνεχίζουν σὺν τὴν ὑπέροχη σειρά τῶν ἀριστουργημάτων του.

Καὶ νὰ τελικὰ ἡ μοιραία ἐκείνη παραγγελία γιὰ νὰ γράψῃ ἕνα μεγάλο «ρέκβιεμ» (νεκρώσιμη ἀκολουθία), ποῦ τοῦ δόθηκε ἀπὸ κάποιον μυστηριώδη ἀγνωστο ποῦ ἀργότερα ἔγινε γνωστὸ πὼς ἦταν ἕνας ἐξασπασμένος ἀριστοκράτης ποῦ ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ σὰν συνθέτης, βάζοντας τ' ὄνομά του στὸ Ρέκβιεμ ποῦ θάγραφε ὁ Μότσαρτ ἀνάονα. Βλέποντας πὼς ἔχανε χωρὶς ἐλπίδα πιά τὶς δυνατόειες του, ὁ Μότσαρτ, ἄρχισε νὰ γράφει τὸ «ρέκβιεμ» αὐτὸ, κυριεμμένον ἀπὸ τὸ ἐπίμονο προαίθημα πὼς τὸ ἔγραφε γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του· γιατί ἐνιωθε ἤδη πολὺ κοντὰ τοῦ τὸ θάνατο. Τὸ ἔργο αὐτὸ, σωστὸ κύνειον ἄμα

μιάς ἀθάνατης μεγαλοφυΐας ἔμεινε ἀτέλειωτο. Τὸ ἀποτέλειωσε, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συνθέτη, ὁ μαθητῆς του Σουσιμῆγερ, χρησιμοποιώντας μερικά σκόρπια προσχέδια ποῦ ἄφησε πεθαίνοντας ὁ δασκαλὸς του. Τὸ Ρέκβιεμ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ ἰδεώδες συνταίριασμα τῆς καθολικῆς λειτουργικῆς μουσικῆς μὲ τὴ γεμάτη κατανυκτικὴ συγκίνηση προερχοῦσα μιάς χριστιανικῆς ψυχῆς ποῦ φτερουγίζει πάνω ἀπὸ τὶς γῆινες δοκιμασίες.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ὄπεράς του «Ἡ μαγικὴ φλογέρα» ἔδειξε πὼς θὰ ἔβινε πιά ἕνα τέλος στὴ φτώχεια τοῦ Μότσαρτ. Γιατὶ ἀμέσως ἄρχισαν νὰ τοῦ ἔρχονται σημαντικὲς παραγγελίες γιὰ ὄπερες ἀπὸ διάφορες πόλεις: τὴ Βουδαπέστη, τὸ Λονδίνο, τὸ Ἀμστερνταμ, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴ Βιέννη, ποῦ προσηγοῦσαν τὴ σίγουρη βελτίωση τῆς οικονομικῆς του καταστάσεως. Ἐνα κόμα γενικοῦ θαυμασμοῦ ἄρχισε νὰ περιβάλλει τὸν ἄμοιρο συνθέτη· μὰ ἄλλομονο! ἦταν πιά πολὺ ἀργά. Τὸ ταλαιπωρημένο ἀπὸ τὴν ὑπερκόπωση καὶ τὴν ἀρρώστεια κορμὶ του δὲν μπόρεσε ν' ἀνῆξει περισσότερο. Πέθανε στὶς 5 Δεκεμβρίου τοῦ 1791, κι ἡ κηδεαία του ἔγινε τὸ ἀπόγευμα τῆς ἐπόμενης ἡμέρας. Ἡ γυναίκα του ἦταν ἀρρωστη καὶ δὲ μπόρεσε νὰ συνοδεύει τὸ νεκρὸ σὺζυγὸ τῆς ὄς τὴν τελευταία του κατοικία. Μιὰ τρομερὴ χιονοθύελλα ποῦ ἔξεσπασε τὴν ὥρα ποῦ μετέφεραν τὸ φέρετρο στὸ νεκροταφεῖο, διέλυσε στὸ δρόμο, τὴν μικρὴ πομπὴ τῶν λιγοστῶν φίλων ποῦ ἀκολουθοῦσαν τὸ λείψανό του. Ἔτσι τὸ φέρετρό του ποῦ δὲν εἶχε οὔτε ὄνομα οὔτε κανένα διακριτικὸ σημάδι, ρίχτηκε ἀπὸ τοὺς νεκροθάφτες στὸν κοινὸ τάφο τῶν φτωχῶν. Κι ὅταν ἀργότερα ἔψαζαν, στάθηκε ἀδύνατο νὰ βροῦν ἀνάμεσα στὰ κορμὰ τῶν τῶσαν ἄσμων καὶ ταπεινῶν συντρόφων του, στὸν κοινὸ τάφο, τὸ μεγάλο νεκρὸ. . .

Πάνω ἀπὸ ἑξακόσιοι πενήντα ἀριθμοὶ τοῦ περιφήμου καταλόγου τῶν ἔργων τοῦ Μότσαρτ, ποῦ συντάξε ὁ μουσικολόγος Καίηελ, μαρτυροῦν τὴν τεράστια μουσικὴ παραγωγή ποῦ παρουσίασε ὁ συνθέτης μέσα στὰ τριάντα χρόνια τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς. . . Τὸ «παιδί θαύμα» πραγματοποιοῦσε, περισσότερο ἀπὸ ὅσο θὰ μπορούσε νὰ φανταστῆ κανεὶς, ὄλες τὶς ὑποσχέσεις ποῦ ἔδωσε στὴν οἰκουμένη, τόσο πρῶιμα, ἡ ἀσύγκριτη μεγαλοφυΐα του.